

עמדותיהם של בני הנוער כלפי קריאה : המקרה של ביה"ס הריאלי העברי בחיפה / קרן בוכבינדר

תקציר

בעשורים האחרונים חלו תמורות בתרבות הפנאי של הפרט, בין היתר בזו של ילדים ובני הנוער. לצד מגמה נוספת של גידול בהיקף שעות הפנאי ובמגוון פעילויות התרבות, אופן הבילוי של ילדים ובני הנוער בשעות הפנאי השתנה משמעותית, כך שהבילוי בתוך הבית, מול הטלוויזיה והמחשב, מחליף בהדרגה את הבילוי החברתי מחוץ לבית (וייסבלאי, 2011 ; סואן, 2011). כל סוג מדיה חדש (רדיו, טלוויזיה ואינטרנט) הפחית את צריכת הקודם לו, וגרר עמו שינויים בתכנים אותם צורך הפרט בשעות הפנאי (כ"ץ, 2000). שינויים אלו בהרגלי הפעילות של צריכת תקשורתית בשעות הפנאי, השפיעו אם כן במידה רבה גם על קריאת ספרים על ידי בני הנוער.

הנחת היסוד של מחקר זה היא כי בעידן האינטרנט והטכנולוגיות המתקדמות, מקומה של קריאת ספרות יפה בקרב בני הנוער עוברת שינוי. לפיכך עוסקת עבודת מחקר זו בבירור עמדותיהם של בני הנוער ומתבגרים לגבי קריאת ספרות יפה. ומתוך כך נגזרות שלוש מטרות עיקריות: תחילה, בחינה עדכנית של עמדות בני הנוער (גילאי 12-15) לגבי קריאת ספרות יפה, לאחר מכן בחינת הקשר בין עמדות ובין התנהגות הקריאה בפועל, ולבסוף ניתוח ומיפוי הגורמים המשפיעים על עמדותיהם של בני הנוער בנוגע לקריאה. חשיבותו של המחקר מצויה אם כן, בראש ובראשונה, במיפוי עדכני של עמדות מתבגרים לגבי קריאה, וכן באיתור צרכים חברתיים ותרבותיים של שכבת גיל זו אשר יתכן ויאפשרו להציע דרכים לעידוד הקריאה בקרב שכבת הגיל הנחקרת.

לצורך השגת מטרות המחקר, נוסחו שש שאלות והשערות מחקר בנוגע להרגלי הקריאה של הספרות היפה בקרב בני הנוער; הקשר בין היקף הקריאה למספר הספרים בביתם; הקשר בין תפיסת העצמי והיקף הקריאה שלהם; הקשר בין תפיסת העצמי של בני הנוער כקוראים ספרות יפה ובין תפיסת הקרובים להם כקוראים; עמדות בני הנוער כלפי ספרות יפה; תפיסת הקריאה והצעותיהם לעידודה.

מחקר זה אימץ שיטת מחקר משולבת, כמותית ואיכותנית. כלי המחקר שנבחרו היו קבוצות מיקוד בנושא קריאה (בשני שלבים, סה"כ 44 תלמידים), ראיונות עומק חצי מובנים עם עשרה תלמידים לגבי תפיסותיהם ועמדותיהם לגבי קריאה ושאלון לבדיקת עמדותיהם של

תלמידים לגבי קריאה' אשר חלקיו השונים והשאלות המצויות בהם עלו מתוך קטגוריות שונות שזוהו בספרות האקדמית, כגון היקף הקריאה, אמצעי עזר וכיוצא באלו. לכך התווספו תמות נוספות אשר עלו מתוך המידע הפרטני שנאסף בקבוצות המיקוד המוקדמות אשר נערכו לטובת מחקר זה. במילוי השאלון השתתפו 323 מתלמידי חטיבות ביניים של בית ספר אחד בישראל: בית הספר הריאלי העברי בחיפה. בית ספר זה הנו מוסד חינוכי עצמאי בצפון הארץ, אשר תלמידיו מתקבלים אליו בתהליך של מיון ובחירה. התלמידים הינם בני ישוב עירוני, שרובם מרמה סוציו-אקונומית גבוהה.

לגבי הרגלי הקריאה של ספרות יפה בקרב בני הנוער, עלה מן הממצאים כי למרות היקף הקריאה הנצפה, נמצא חוסר התאמה בין אוכלוסיית המחקר ובין הספרות האקדמית בקשר לעיתוי הקריאה, הפורמט המועדף, מגוון הסוגות הספרותיות והמניעים המרכזיים לקריאה. למשל, נמצא כי בני הנוער העדיפו קריאת ספרים מודפסים (על פני אלקטרוניים), קראו בשעות אחר הצהריים ובערב, ונחשפו למגוון רחב של סוגות ספרותיות. זאת כאמור בניגוד לספרות המחקרית אשר הצביעה על העדפה של פורמטים דיגיטאליים, התמקדות במספר מצומצם של סוגות ספרותיות והיקף מהותי של הקריאה בזמן שעות הלימודים. הבדלים אלו הוסברו על ידי מספר גורמים בהם המאפיין הסוציו-אקונומי של האוכלוסייה הנחקרת וההתמקדות בקבוצת גיל ממוקדת. עוד נמצא במחקר כי היקף הקריאה של בני הנוער מושפע במידה רבה מהסביבה, הפיזית והאנושית, הן מבחינת חשיפה וזמינות הספרים בבית הספר, ובבית והן תפיסת הקרובים אליהם כקוראים (הורים, אחים וחברים). כמו כן, לגבי תפיסת העצמי כקורא, נמצא קשר בין היקף הקריאה של בני הנוער ותפיסתם את הקרובים אליהם והיקף הקריאה שלהם. ממצאים אלו תאמו ממצאים קודמים שהוצגו בספרות המחקרית. היבט נוסף של המחקר העלה יחס אמביוולנטי לסוגת הספרות היפה מחד, ומאידך לבני הנוער אחרים המזוהים כ'קוראים'. העמדות החיוביות כלפי קריאה אל מול עמדות ניטראליות, חיוביות ושליליות, כלפי הקוראים נובע מהכרה ביתרונותיה של הקריאה להרחבת הידע, שיפור השפה וההנאה, אך כדאיותם של יתרונות אלו עומדים אל מול תפיסות חברתיות ויחסי גומלין עם קבוצת השווים.

בנוסף, נמצא כי בני הנוער חלוקים בדעתם לגבי האפשרויות לעידוד הקריאה. הועלו מספר הצעות הנוגעות למעורבות גבוהה של בתי הספר, המלצות של משפחה וחברים ושילוב טכנולוגיות לקריאה. אך על אלו לא הייתה הסכמה ברורה ונשמעו דעות קיצוניות שונות, ככל הנראה עקב נקודת מבט אישית והעדפות שונות להתנהגות קריאה בקרב בני הנוער. יחד עם זאת, מן המחקר

האיכותני עלה כי עמדות בני הנוער מצביעות על חשיבות יצירת תרבות קריאה ואקלים חברתי, היוצר לגיטימציה לקריאה ומציאות חברתית שמזמנת קריאה.

מספר מיון בספריה:
028.535 בוכ.עמ תשע"ה

מספר מערכת:
002392393